

zijn geadresseerd. Van objectivisme in de echte betekenis van het woord, was Holwerda steeds een even verklaarde vijand als van het subjectivisme.

Maar goed: op zichzelf hoeft over die term: objectivist niet zo hard gevallen te worden. Doch uit het vervolg van het „Weekend” van de heer van R. blijkt wel, dat hij het woord objectivist serieuzer bedoelt, dan eerst schijnen kan. Immers verwijt hij Holwerda een afbuigen naar de pietistische lijn die tenslotte eindigen moet in alleen maar aandacht hebben voor de ziel. Dat doet de suggestie aan de hand, alsof Holwerda in die door van R. geconstrueerde eerste periode zich toch inderdaad bezondigd heeft aan het „objectief” uitstellen van de geloofsinhoud, terwijl dan later het persoonlijke element zou zijn gaan domineren. Reeds eerder heeft een scribent verzucht: Geef mij de heilshistorische Holwerda maar, die was altijd nog beter dan de tegenwoordige exemplarische. De werkelijkheid was bij Holwerda echter geheel anders. Altijd heeft Holwerda het woord bediend met het oog op de concrete situatie en de concrete behoeften van de gemeente. Maar velen die hem eerst waardeerden gaven hem later niet thuis toen hij het kerkverval in eigen kring scherp ging belichten vanuit de Schriften. Toen heette hij plotseling exemplarisch, maar hij bleef heel gewoon die hij was.

Haasten we ons echter het bewijs te horen dat de Heer van R. voor deze conclusie: „Holwerda werd eerst objectivist, daarna subjectivist” geeft. Hier is het:

„De kerk was voor hem”, in zijn latere periode, „het een en het al. Toen naar zijn inzicht de kerk werd aangetast, heeft hij de kerk tot het absolute verheven. Van haar zag hij geen zonde meer, nadat zij door nieuwe reformatie tot vrijmaking was gekomen. De kerk had de waarheid en via het ambt werd deze waarheid in de wereld verkondigd. In zijn latere tijd heeft Holwerda niet duidelijk meer gezien, dat Gods schepping rijker was dan de formatie van de kerk en dat de andere levensgebieden eveneens een taak hadden te vervullen. Hij ging verder dan zijn collega Schilder, verwierp alle onderscheiding in terreinen en trok alles samen op de kerk.” Even verder:

„Schilder heeft Holwerda niet willen volgen. Tussen hem en Holwerda lagen zeer duidelijke verschillen. Schilder bleef in de oude reformatorische lijn. De lijn van Holwerda buigt af naar het pietisme, waarin men uiteindelijk alleen de kerk maar meer ziet en ten allerleste alleen de ziel maar meer ziet. Die lijn is niet meer klassiek gereformeerd”.

Ziedaar het bewijs voor Holwerda's subjectivisme! Hij zag alleen de kerk nog maar en dat is pietistisch en leidt uiteindelijk tot het alleen maar zien van de ziel.

Wat is nu het ontstellende van zulk een geschrift bij de baar van Holwerda? Dat het formidabel dom is? Want dat is het inderdaad! Holwerda zou van de vrijgemaakte kerken geen zonde meer hebben gezien! Hebt u ooit gehoord, dat het pietisme alleen de kerk maar meer ziet? Ik heb altijd gehoord, dat het van de kerk niets, maar dan ook helemaal niets ziet. En laten we eens aannemen, dat Holwerda alle Christelijke actie wilde onderbrengen in de activiteit van de kerk — des neen! — dan wilde hij toch maar Christelijke actie. Ik heb altijd gehoord, dat christelijke actie in de hier bedoelde zin ook zeer onpietistisch is. Zijn de Rooms-pietisten, omdat ze alles kerkelijk maken? Dom die het beweert. En als iemand Holwerda een Rooms kerkbegrip aanwrijft en dan concludeert: derhalve boog hij af naar de pietistische lijn, begaat hij een niet minder grote domheid. Rome maakt alles kerkelijk. Is Rome daarom geëindigd met ten leste alleen maar meer de ziel te zien? Formidabele onzin beweert de man die dat zou neerschrijven. Maar de heer van R., die Holwerda een Rooms kerkbegrip aanwrijft, zegt: de man moet eindigen met ten allerleste alleen maar meer de ziel te zien. Dom is het ook juist ten aanzien van de kerk een tegenstelling te construeren tussen K. S. en Holwerda. Als er tussen hen discrepanties waren dan zeker niet daar!

Ik vraag weer: wat is het ontstellende in dit geschrift van de Heer van R.? De domheid ervan?

Het is niet kwalijk te nemen als iemand, geroepen om binnen enkele dagen een artikel te schrijven over een figuur als man van 't formaat van Holwerda, zich in zijn conclusie vergist. Maar zich vergissen is toch nog wat anders als wat de heer van R. in zijn „Weekend” van 13 Mei ten beste geeft.

Toch is dit niet het allerergste. Het allerergste is, dat dit artikel komt uit de pen van de hoofdredacteur van de Nieuwe Provinciale Groninger Courant. Zo iemand wil het christenvolk toch met gezag voorlichten!

Welnu: de gevolgen van zulk een voorlichting als hier gegeven werd, die moeten we vrezen. De heer van R. wil de gevolgen van Holwerda's zienswijze kerven, zegt hij. Maar het verdrietige is, dat te vrezen staat, dat de gevolgen van van Rullers voorlichting niet te keren zijn. Want het eenvoudige volk wordt door zulk een „Weekend” kopschuw gemaakt voor iemand, die heel eenvoudig doorgegaan is met tegen het voortgaande kerkbederf profetisch zijn stem te verheffen „hoe of hij dan ook kwam te staan”. Hoe Holwerda daardoor kwam te staan? Wel, daarvan levert het „Weekend” van de heer van Ruller wel een droevig bewijs. Dat „Weekend” bewijst daardoor voor

de zoveelste maal het deraillément van veel, wat zich onder ons aandient als Christelijke pers.

J. P. v. d. STOEL Jr.

* * Orgelfonds-Ereschuld

Een niet onbelangrijke na-oogst is op de laatste verantwoording gevolgd, n.l. van Zr A. S. te G. f 5.— („Uit liefde en dankbaarheid voor Prof. Schilder”); van E. S. te E. f 2.—; Fam. T. W. P. te A. f 2.50; van A. te R. f 2.50; van H. v. M. te M. f 2.50; van de Geref. Mannenver. te F. f 2.50; van H. B. te N. A. f 2.50; van W. P. M. te V. f 1.—; als opbrengst van een collecte op de gemeentevergadering te Heemstede, gewijd aan de nagedachtenis van Prof. Schilder f 23.—; van Zr J. K. de R. te O. f 2.—; van S. D. te A. f 1.—; van J. Z. te L. f 10.—; van A. v. N. als opbrengst van een muziekavond te Amsterdam f 32.—; door bemiddeling van student B. f 1.— van Zr D. C. te A.-C.; van Zr J. O. te H. f 5.—; per brief uit 's-H. f 2.50 zonder vermelding van naam; van E. R., K.E. f 3.50; per brief van T. v. G. P. te V. f 2.50 (zeer veel dank voor de hartelijke brief,

Dr PAUL TOURNIER,

Christelijke geneeskunst en Buchman-beweging (IX, slot)

We zagen reeds, dat Tournier vaak op heel vreemde wijze omspringt met de Schrift. De ene keer schrijft hij: „Alleen de Bijbel geeft ons het juiste antwoord op het onbegrijpelijke mysterie van het lijden” (R. T., 146); maar een andere keer schrijft hij: „De geest van dogmatisme neemt de overhand, wanneer ik al mijn zekerheid inzake de leer ontleen aan de Bijbelse openbaring” (T. G., 122). Weer een andere keer verpsychologiseert hij een heel Bijbelgedeelte, zodat er van het eigenlijke Schriftgegeven niets meer overblijft. Tournier voelt zich, we zagen dit reeds herhaaldelijk, sterk aangetrokken tot psychologie en psychiatrie. Maar hoor toch eens wat hij van 1 Kon. 18 maakt: „De profeet Elia werd in een tijd van grote droogte, door een verterende ijver aangegegrepen. Hij stortte zich in een vermetel en gevaarlijk avontuur, en trotseerde de politieke en geestelijke machthebbers. Hij zei ieder onverbloemd de waarheid en verrichtte wonderen. Er kwam echter een dag, waarop hij het nutteloze van dit ganse drijven moest erkennen en in de eenzaamheid van de woestijn maakte hij een ontzettende crisis door..... Innerlijk veranderd keerde hij in de samenleving terug en vond dadelijk een medewerker. Voortaan stond hij niet meer alleen tegenover de boze wereld. Hij had de geest van avontuur behouden; maar de geest van oppositie, waardoor hij vroeger meer een werktuig van verdeeldheid dan van eenheid was geweest, had hij verloren” (T. G., 247). Ik zal in deze beschouwing niet alle krommigheden trachten recht te zetten. Ik wijs alleen maar op het volgende: uit 1 Kon. 18 blijkt duidelijk, dat niet Elia zelf zich in een „avontuur” stortte, maar dat Góð tot Elia sprak: „Ga heen, vertoon u aan Achab; want Ik zal regen geven op de aardbodem!” Wat Elia deed was dus helemaal geen „drijven” en zeker geen „nutteloos drijven”; want in vs 48 lezen we: „en de hand des Heren was over Elia”, n.l. toen, toen hij de Baals-priesters uitgerooid had en de regen in aantocht was. Wat Tournier verder als verbetering in Elia opmerkt, zijn tocht naar de Horeb, was juist zijn zwakte, zijn zonde! En als Tournier verder opmerkt: „Innerlijk veranderd keerde hij in de samenleving terug”, dan zeggen we: zeker, hij was zijn zwakte weer te boven en de „verterende ijver” had hem weer aangegegrepen; hij keerde in de samenleving terug als..... de oude Elia van de Karmel! Met dezelfde geest, welke geest er nooit één van verdeeldheid of oppositie geweest was; want, wie als Elia, oproept tot de dienst aan de levende God, is daarin altijd werktuig van werkelijke eenheid en nooit van verdeeldheid!

Tournier staat dan ook geheel on-Bijbels tegenover de geestelijke stromingen van deze en van vroegere tijden. En voor een zoeken van de ware kerk naar Schrift en Belijdenis kan men bij hem helemaal niet terecht. Hij schrijft toch maar: „De een komt binnen het kader der Rooms-Katholieke Kerk tot een levende geloofservaring. Hij heeft ondervonden welk een grote waarde het heeft, als men z'n persoonlijke kritiek tegenover het eeuwenoude gezag der Kerk laat varen en zich eerbiedig aan haar leer onderwerpt” (T. G., 118). „Een ander heeft binnen de grenzen van het Protestantisme de bevrijdende kracht ervaren van de openheid in het godsdienstig leven”; „een derde heeft een persoonlijke ervaring beleefd door hetgeen Christian Science predikt”; „weer een ander heeft door de Oxford Groep de betekenis ervaren van het stille tijd houden en het zich volledig uitspreken over je leven tegenover een vriend”. „Nog een ander heeft iets groots ervaren door het lezen van de geschriften der Indische wijzen”; „een ander daarentegen heeft de bevrijding gevonden door een persoonlijke ontmoeting met Christus en door Hem in het geloof als zijn God te erkennen” (T. G., 119). Als men dit zo leest, is men allicht geneigd te vragen: stelt Tournier al deze rich-

ten nu volkomen op één lijn? Is het zijn mening, dat er geen objectieve en geopenbaarde waarheid is? Tournier antwoordt: „Ik geloof van niet” (T. G., 120).

Hij acht al die richtingen dus niet van volkomen gelijke waardij. De Bijbel heeft echter wel een waarde voor Tournier, als het erom gaat uit te maken, welke richting het wel en welke het niet bij het rechte eind heeft. En van een geheel on-Bijbelse „Christus” zegt hij tenslotte: „Christus is de enige, uitsluitende en volkomen incarnatie van de waarheid, de enige weg, het enige, ware leven; en toch plegen wij verraad tegen de geest van Zijn liefde, als wij er een scheidsmuur van maken tussen Boeddhisten, Joden of Mohammedanen en onszelf. Hij is onze enige Meester en Leraar, en toch kunnen wij, zonder Hem te verloochenen, met vrucht in de leer gaan bij de Griekse denkers, bij de Indische wijzen, bij de Chinese filosofen of bij het oude Egypte met zijn gewijde teksten” (T. G., 132).

Tournier noemt dus wel telkens de naam van Christus, maar hij belijdt niet de Christus-der-Schriften! En hij zegt wel Hem te dienen en Hem niet te verloochenen; maar hij houdt geen rekening met wat Christus Zelf eenmaal gezegd heeft: „niemand kan twee heren dienen; want of hij zal de ene haten en de andere liefhebben; of hij zal de ene aanhangen en de andere verachten” (Luc. 16:13).

Onder „kerk” verstaat Tournier dan ook elke vergadering, die zich maar liefst „kerk” te noemen. Ook de Roomse. Zo vertelt hij bv. van een vriendin van zijn vrouw: „En aangezien zij Rooms-Katholiek was, drong mijn vrouw er bij haar op aan, dat zij naar de biecht zou gaan om er volgens het gebruik van haar Kerk alles, wat zij haar nu verteld had, te belijden en om absolutie te vragen” (R. T., 129). Ik vraag: is zulk een raad bijbels? Ik vraag verder: wat zou Calvijn zeggen, als hij deze raad van zijn 20ste eeuwse Geneefse nazaat nog eens kon beoordelen? Ik vraag ten slotte: hebben onze voorouders hiervoor in de 16e eeuw de brandstapel moeten beklimmen?.....

VAKWETENSCHAP EN PRACTIJK

Bibliotheek Theol. Hogeschool

Door bemiddeling van Mevr. Schilder ontving ik f 7.— voor de Bibliotheek. De kerkeraad te H. had van br C. te E. 71 exx, ontvangen van diens blad ter verspreiding; br C. wilde daarvoor geen geld toucheren, maar verzocht het verschuldigde bedrag over te maken aan Prof. Schilder voor onze Bibliotheek. Onder hartelijke dank aanvaard!

De onkosten voor plaatsing, inruilen van motor en een kleine verbetering bedragen ongeveer f 375.—. Er is dus voor muziek over 'n kleine f 270.—. Aan 't eind nog eens: voor deze wel-daad, aan de Hogeschool be-
wezen, ons aller hartelijke dank!

P. D.

Ik wil nog even terugkomen op die „openbaringen” en „opdrachten”, die mensen, die bereid zijn naar God te luisteren, in „stille tijd” van Hem zouden ontvangen.

Hierbij gebeuren soms wonderlijke dingen. En juist dat wonderlijke doet sommige mensen vragen: maar is hier niet inderdaad God bezig Zijn wil bekend te maken? Ik denk b.v. aan die meneer, die de „opdracht” kreeg om met een meisje te trouwen; en een meisje, dat hem helemaal onverschillig was; wier taal hij niet eens sprak! Maar..... dat meisje kreeg t e r z e l f d e r tijd, toen zij „stil was voor God”, en zonder dat zij op dat moment bevroeden kon, wat die man wedervoer, d e z e l f d e „opdracht”. Ik denk aan een ander verhaal van Tournier, het verhaal van die ongetrouwde onderwijzeres, die aan de drank geraakt was. Waaróm was zij aan het drinken gegaan? „Tot tweemaal toe”, zo zegt Tournier, „hadden wij een lang gesprek samen, doch zonder resultaat. Ik was nogal ontmoedigd. Ik had het idee, dat ik haar een derde keer moest laten komen en bereidde mij op dit laatste onderhoud voor door ruim een uur stil te zijn voor God. Ik voelde mij niet op mijn gemak, want ik zag niets bepaalds. Zij kwam bij mij en na een onderhoud van een half uur bevonden wij ons nog steeds in een totale onzekerheid. Ik ste'de haar toen voor, om samen stil te zijn voor God. In de stilte kwam een woord heel sterk in mijn gedachten. Ik zei het haar: het was „uw moeder”. Wij hadden nog nooit over haar gesproken. Zij bleek zeer verbaasd te zijn en vertelde mij, dat haar moeder een bijzonder brave vrouw was, wie zij hoegenaamd niets te verwijten had. Toen was het afgelopen; wij namen afscheid van elkaar. Ik was erg teleurgesteld. Maar die avond zelf nog belde zij

mij op. „H deed, voeg aflicp was aeling held mijn moed braaf, gelc tegenover was gewor om weg te haar buurt was de Ati van mijn r morele kle gaan dri moeder alles verp mijn hart

Vreemd, Nu gelo parapsych telepa wij deze v de zaak. ME gronden on geleden zis kennen, di nog niet v staaf, die pers aantr Wi moe passen de te zoeken, te geven. go dan ces derziendhe weet wél, c zijn; en da Zijn schep tekraacht o

De persc nende en lijke struc verwonder feer” vers voorkomn Maar..... zen heel a r i n g e r

Bovendie niet met a In het lau tussen telkenen ca dien het m 13:22). In het l werkelijke

Ik wil z besluiten. Natuurlijk aanleiding Therapie” te vertelle

Het essc deld,

En mijn we beslist. Tournier recht kom volgens Pa de' is!

Leiden,

Amice f

Wie de ze ziet in dat het hu die de vri

Maar nu toe hun be hier deze de dag, an De dominé heid toch

Welnu, niet bevro oorlog me kent?

Wie zou Europa k

Twee an te worden humanistis kerk hun

Is werel van vrede wordte: vre listische d tieke partij waartijk b